

НАКАЗ

ГОЛОВНОКОМАНДУВАЧА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

04.04.2024

м. КИЇВ

№ 129

Про вжиття заходів щодо зміцнення законності, правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України

З початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України командири (начальники), а також правоохоронні та інші державні органи зіткнулися з новими викликами у протидії злочинності, які потребують негайного реагування шляхом узгодження спільних дій.

З метою вирішення проблемного питання щодо запобігання вчиненню військовослужбовцями Збройних Сил України військових кримінальних правопорушень, передбачених статтями 402 “Непокора”, 403 “Невиконання наказу”, 405 “Погроза або насильство щодо начальника”, 407 “Самовільне залишення військової частини або місця служби”, 408 “Дезертирство”, 409 “Ухилення від військової служби шляхом самоскалічення або іншим способом”, 429 “Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю” Кримінального кодексу України, необхідно запровадити єдину систему роботи посадових осіб Збройних Сил України, військовослужбовців Військової служби правопорядку у Збройних Силах України спільно з представниками правоохоронних органів щодо запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, їх виявлення і припинення.

Кримінальні правопорушення, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, є одними з найбільш небезпечних військових злочинів, оскільки їх об'єктом є встановлений у Збройних Силах України порядок проходження військової служби, відповідно до якого кожний військовослужбовець зобов'язаний нести військову службу упродовж встановленого законом строку, завжди бути готовим до захисту держави і належним чином виконувати свій військовий обов'язок.

Відповідно до Указу Президента України від 27 березня 2020 року № 123/2020 “Питання Головнокомандувача Збройних Сил України”, з метою зміцнення правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Систему роботи посадових осіб Збройних Сил України, військовослужбовців Військової служби правопорядку у Збройних Силах України спільно з представниками правоохоронних органів щодо запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, пов'язаних із непокорюю, невиконанням наказів, погрозою або насильством стосовно начальника, самовільним залишенням військової частини або місця служби, дезертирством, а також самовільним залишенням поля бою або відмовою діяти зброєю, їх виявлення і припинення, що додається.

2. Командувачам видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, керівникам органів військового управління, які не належать до видів, окремих родів військ (сил), забезпечити вивчення та впровадження цієї Системи під час виконання службових обов'язків.

3. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника Головнокомандувача Збройних Сил України згідно з розподілом повноважень.

4. Наказ розіслати згідно з розрахунком розсилки.

Головнокомандувач Збройних Сил України
генерал-полковник

Олександр СИРСЬКИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Головнокомандувача

Збройних Сил України

“04” 04 2024 року № 129

СИСТЕМА РОБОТИ

посадових осіб Збройних Сил України, військовослужбовців Військової служби правопорядку у Збройних Силах України спільно з представниками правоохоронних органів щодо запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, пов'язаних із непокорю, невиконанням наказів, погрозою або насильством стосовно начальника, самовільним залишенням військової частини або місця служби, дезертирством, а також самовільним залишенням поля бою або відмовою діяти зброєю, їх виявлення і припинення

1. Загальні положення

Ця Система роботи включає сукупність форм, методів і прийомів, які застосовуються командирами (начальниками) всіх ланок на практиці для досягнення позитивних результатів у службовій діяльності військового підрозділу (частини, з'єднання), а у ході бойових дій – під час виконання бойових дій та спеціальних завдань.

Головну роль в організації і проведенні заходів щодо запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень, їх виявлення і припинення у Збройних Силах України відіграють командири (начальники) всіх рівнів.

Кримінальне правопорушення – це суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.

Запобігання вчиненню кримінального правопорушення – це діяльність (вжиття заходів безпеки, контролю, навчання) посадових осіб, спрямована на уникнення можливих кримінальних правопорушень.

Виявлення кримінального правопорушення – це процес встановлення факту або обставин, що можуть мати значення в певному контексті, місці, події.

Припинення кримінального правопорушення – це заходи, спрямовані на зупинення протиправної діяльності, які вже почалися з метою недопущення шкоди.

Ця Система роботи складається з п'яти етапів, починаючи з призову громадян на військову службу та завершуючи у разі вчинення військовослужбовцями кримінальних правопорушень, передбачених статтями 402 “Непокора”, 403 “Невиконання наказу”, 405 “Погроза або насильство щодо начальника”, 407 “Самовільне залишення військової частини або місця служби”, 408 “Дезертирство”, 409 “Ухилення від військової служби шляхом самоскалічення або іншим способом”, 429 “Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю” Кримінального кодексу України (далі – КК України), притягненням винних осіб до кримінальної відповідальності.

2. Етапи Системи роботи

2.1. Перший етап. Заходи під час призову (вступу) на військову службу

Посадові особи територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (далі – посадові особи ТЦК та СП) забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Завданням посадових осіб ТЦК та СП є всебічне вивчення громадян для належного комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань. Крім того, до цієї роботи залучаються представники військових частин Збройних Сил України та інших військових формувань.

На цьому етапі посадовими особами ТЦК та СП проводиться: вивчення моральних, ділових, фізичних, інтелектуальних, професійних та інших особистих якостей громадян, ставлення до служби у Збройних Силах України та готовність до виконання військового обов'язку;

встановлюються особи, які притягувалися до кримінальної або адміністративної відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень та адміністративних правопорушень, мають незняті або непогашені в установленому законодавством порядку судимості, перебувають на обліку в органах Національної поліції України, закладах (установах) охорони здоров'я;

з'ясовуються питання сімейного стану, релігійних переконань, військово-професійної спрямованості, морально-психологічного стану з метою недопущення призову на військову службу осіб, які за своїм станом здоров'я та психоемоційним станом неспроможні належним чином виконувати обов'язки військової служби.

Така робота проводиться під особистим керівництвом керівника районного (міського) ТЦК та СП.

За результатами вивчення відповідна інформація вноситься до особової справи.

Посадовими особами ТЦК та СП проводиться доведення до громадян, що призиваються на військову службу, законодавства щодо виконання ними конституційного обов'язку щодо захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України, гарантії правового і соціального захисту громадян України.

За результатами професійно-психологічного відбору здійснюється формування команд поповнення та їх відправлення до навчальних центрів і військових частин.

Посадовим особам ТЦК та СП забороняється введення в оману військовозобов'язаних та призовників щодо майбутнього характеру проходження військової служби, перекручення змісту законодавства та інших відомостей, що не відповідають дійсності.

Військовослужбовці Військової служби правопорядку у Збройних Силах України забезпечують правопорядок під час виконання посадовими

особами ТЦК та СП заходів щодо призову громадян України на військову службу. Проводять профілактичні заходи із посадовими особами ТЦК та СП щодо дотримання законодавства під час призову громадян на військову службу, антикорупційного законодавства, а також відповідальності за їх порушення.

2.2. Другий етап. Проходження військовослужбовцем базової загальної військової підготовки

Військовослужбовці, які прибули з ТЦК та СП і не мають досвіду військової служби або перебували у запасі тривалий час, одразу проходять базову загальну військову підготовку (далі – БЗВП).

Базова підготовка є основою для подальшого професійного розвитку військовослужбовців. Вона допомагає виявляти талановитих та обізнаних бійців, які можуть займати вищі посади та здійснювати командування. Крім того, БЗВП сприяє зміцненню внутрішньої мотивації, розвиває лідерські якості, відданість службі та готовність до захисту Батьківщини.

Тренування об'єднують військовослужбовців в одну команду та виробляють єдине бачення до виконання завдань. БЗВП сприяє формуванню командного духу, взаємопідтримки та співробітництва між військовослужбовцями, що є критично важливим у важких ситуаціях та бойових діях.

Командири (начальники) після прибуття військовослужбовців до військової частини та призначення їх на посаду доводять до них традиції військової частини, розпорядок дня та організації бойової підготовки, права та обов'язки військовослужбовців Збройних Сил України, визначені Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України, в тому числі щодо необхідності виконувати завдання оборони України щодо захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, свято і непорушно додержуватися Конституції України та законів України, Військової присяги віддано служити Українському народові, сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок, бути хоробрим, ініціативним і дисциплінованим, беззастережно виконувати накази командирів (начальників) тощо. До військовослужбовців також доводяться положення розділу XIX КК України “Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби” щодо відповідальності військовослужбовців за вчинення вказаної категорії кримінальних правопорушень та глава 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за військові адміністративні правопорушення.

Командири (начальники) забезпечують проведення з кожним військовослужбовцем виховної роботи, вивчають особові справи військовослужбовців, визначають осіб, схильних до вчинення кримінальних та інших правопорушень.

Виховна робота включає комплекс індивідуальних, аналітичних і виховних заходів щодо конкретної особистості з урахуванням вікових, соціальних, психологічних та інших особливостей, які проводяться з метою всебічного розвитку та підготовки військовослужбовця до виконання бойових завдань.

У процесі організації та проведення виховної роботи вирішуються такі завдання:

глибоке та всебічне вивчення життєвого досвіду, індивідуальних і психофізіологічних особливостей військовослужбовця, оцінка ступеня його розвитку;

визначення та оцінка результатів службової діяльності військовослужбовця;

підняття рівня професійних навичок командного складу, озброєння його сучасними методами управління підлеглими;

визначення форм і способів впливу на військовослужбовців, охоплення повсякденним систематичним і цілеспрямованим впливом усіх військовослужбовців;

формування необхідних для службової діяльності соціально-психологічних характеристик військовослужбовців, ціннісно-мотиваційних основ їх діяльності, установок на досягнення конкретних її результатів, на основі знання індивідуальних особливостей військовослужбовців запобігання вчиненню негативних вчинків, порушень військової дисципліни;

Основними напрямками зміцнення військової дисципліни є:

роз'яснення військовослужбовцям суті, значення військової дисципліни, вимог Конституції України, законів, статутів, наказів командирів щодо її зміцнення, підтримання у військових колективах здорового морально-психологічного клімату;

формування у військовослужбовців розуміння необхідності та постійної потреби підтримання статутного порядку, гідності за належність до Збройних Сил України, вірності традиціям, ефективне використання з цією метою військових ритуалів;

забезпечення зразковості офіцерів у виконанні своїх службових обов'язків, бездоганної поведінки і справедливого ставлення до підлеглих;

вивчення клімату військових колективів, їх згуртування, утвердження пріоритетів високоморальних, гуманних норм у взаєминах військовослужбовців, культури поведінки;

профілактика негативних проявів у поведінці військовослужбовців;

оцінка соціальних умов служби, побуту та їх впливу на стан військової дисципліни, проведення відповідних заходів щодо їх поліпшення;

організація і проведення правової підготовки військовослужбовців усіх категорій, співпраця з представниками юридичної служби, правоохоронними органами з питань профілактики правопорушень;

вивчення, аналіз стану військової дисципліни в колективах військових частин, підрозділів, надання методичної допомоги посадовим особам з

питань удосконалення системи форм та методів роботи з підлеглими;

навчання офіцерів, сержантів системі підходу, формам і методам роботи з підлеглими, впровадження передового досвіду щодо зміцнення військової дисципліни та правопорядку у військових колективах;

втілення системи виховної роботи по категоріях з роз'ясненням суті та значимості зміцнення військової дисципліни;

систематичний глибокий аналіз стану військової дисципліни, шляхів щодо його поліпшення, постійне удосконалення форм і методів організації виховної роботи з цих питань.

Військові капелани сприяють розвитку особистісних та колективних моральних якостей особового складу, популяризують здоровий спосіб життя серед військовослужбовців, виховують у військовослужбовців толерантне ставлення до людей з іншим світоглядом.

Посадові особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (далі – посадові особи Служби правопорядку) проводять заходи щодо запобігання вчиненню кримінальних та інших правопорушень, надають допомогу і сприяють командуванню військових частин у забезпеченні правопорядку, підтриманні військової дисципліни серед військовослужбовців.

2.3. Третій етап. Заходи під час виконання бойових завдань

На цьому етапі на військовослужбовців діють негативні чинники: вогневе ураження противником, погіршення стану здоров'я, сильний фізіологічний біль, проведення противником інформаційно-психологічних операцій, зміна побутових умов військовослужбовців, довготривале перебування від місця постійного проживання, неможливість безпосереднього контакту з близькими та рідними тощо.

Зазначений етап характеризується збільшенням випадків скоєння військових кримінальних та адміністративних правопорушень.

Командир (начальник) під час підготовки бою (дій) зобов'язаний:

роз'яснити особовому складу завдання;

провести бесіди із доведенням прикладів мужності і героїзму, поширення передового досвіду, дискредитації задумів і дій противника;

інформувати особовий склад про зміни бойової та суспільно-політичної обстановки;

довести відомості про тактику дій противника, бойові можливості, слабкі сторони його озброєння та військової техніки;

провести цільову психологічну підготовку особового складу до майбутніх дій із залученням бойового активу, сформувати установку на безумовне виконання бойового завдання;

роз'яснити можливі заходи інформаційно-психологічного впливу противника та шляхи протидії йому;

нагадати особовому складу прийоми надання психологічної допомоги і психологічної саморегуляції.

У ході ведення бою (дій) він зобов'язаний:

уміло керувати підлеглими;

підтримувати порядок, дисципліну та бойовий настрій серед особового складу;

демонструвати мужність, самовладання та рішучість у виконанні бойового завдання і оперативне реагування на зміну в обстановці;

оцінювати морально-психологічний стан особового складу та оперативно впливати на нього.

Після виконання бойового завдання командир (начальник) зобов'язаний:

провести розбір дій підлеглих під час бою;

поінформувати про результати бою та зміни в обстановці;

визначити осіб, які отримали бойові психічні травми та потребують психологічної допомоги поза підрозділом;

вжити необхідних заходів для забезпечення своєчасного харчування і відпочинку особового складу, відновлення морально-психологічного стану і фізичних сил, готовності до подальших дій, забезпечення необхідним майном та озброєнням;

довести інформацію про передовий досвід, приклади мужності та героїзму підлеглих.

Для забезпечення правопорядку та військової дисципліни в зонах діяльності органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, у військових частинах (підрозділах), угрупованнях військ Збройних Сил України посадові особи Служби правопорядку безпосередньо виконують відповідні завдання, визначені Законом України "Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України", а саме щодо:

забезпечення належного планування профілактичних заходів у військових частинах, з'єднаннях, об'єднаннях, органах військового управління, з урахуванням стану злочинності та правопорядку;

завчасного виявлення особового складу, який схильний до вчинення кримінальних правопорушень, зокрема пов'язаних із непокорюю, невиконанням наказів, погрозою або насильством стосовно начальника, самовільним залишенням військової частини або місця служби, дезертирством, а також самовільним залишенням поля бою або відмовою діяти зброєю, вживанням алкогольних напоїв, наркотичних речовин тощо;

недопущення поширення негативного впливу військовослужбовців, схильних до вчинення правопорушень та військових злочинів на інший особовий склад підрозділів та військових частин;

визначення та проведення таких профілактичних заходів, які в кожній конкретній військовій частині, з'єднанні, об'єднанні, органі військового управління будуть ефективними та забезпечать належний стан військової дисципліни та правопорядку;

проведення профілактичних заходів із командним складом військових частин, з'єднань, об'єднань, на яких особливу увагу необхідно звертати на їх дії щодо організації виконання наказів та розпоряджень підлеглими;

організації трансляції в режимі відеоконференції судових засідань під час оголошення вироків військовослужбовцям за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 402, 403, 405, 407, 408, 409, 429 КК України.

Посадовими особами Служби правопорядку організовується взаємодія із представниками Служби безпеки України, які здійснюють контррозвідувальне забезпечення військової частини (підрозділу), територіального управління Державного бюро розслідувань, в межах територіальної юрисдикції якого перебуває місце вчинення кримінального правопорушення та Спеціалізованими прокуратурами у сфері оборони (далі – Спеціалізована прокуратура).

Посадовими особами Служби правопорядку постійно проводиться профілактична та роз'яснювальна робота серед військовослужбовців, схильних до скоєння правопорушень щодо недопущення вчинення самовільного залишення поля бою, непокори, невиконання наказів (розпоряджень) командирів (начальників) тощо.

Під час такої роботи, зазвичай, виявляються військовослужбовці, схильні до вчинення кримінальних та інших правопорушень, підбурювачі та організатори порушення військової дисципліни.

У разі самовільного залишення військовослужбовцем військової частини або місця служби (далі – СЗЧ) командир (начальник) військової частини усно протягом доби з моменту, коли йому стало відомо про СЗЧ військовослужбовцем, доповідає про час та обставини його вчинення своєму прямому начальнику, повідомляє орган управління Служби правопорядку, у зоні діяльності якого дислокується військова частина, та протягом доби з моменту надання усної доповіді про факт СЗЧ – письмово.

У разі СЗЧ військовослужбовцем зі зброєю командир військової частини доповідає усно негайно та протягом 2 годин з моменту надання усної доповіді про факт СЗЧ зі зброєю – письмово.

Безпосереднє керівництво першочерговими розшуковими заходами покладається на командира (начальника) військової частини, військовослужбовець якої СЗЧ.

Розшук військовослужбовців, які СЗЧ, здійснюється відповідно до Інструкції з організації взаємодії Збройних Сил України, правоохоронних органів та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, під час розшуку і затримання військовослужбовців Збройних Сил України, які самовільно залишили військову частину або місце служби, затвердженої наказом Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України від 20.01.2017 № 31/дск/43/дск/18/дск, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 15.02.2017 за № 212/30080.

У кожному випадку самовільного залишення військовослужбовцями позицій (поля бою), невиконання наказів (розпоряджень) командирів (начальників) посадовими особами Служби правопорядку спільно з командуванням військових частин вживаються дієві заходи щодо

припинення протиправних дій, повернення на позиції військовослужбовців, які самовільно їх залишили, виявляються організатори та підбурювачі вказаних правопорушень, а також встановлюються їх причини та умови з метою їх усунення.

У разі наявності ознак непокори чи опору підлеглого командир зобов'язаний для відновлення порядку вжити всіх передбачених статутами Збройних Сил України заходів примусу аж до притягнення його до кримінальної відповідальності.

Про кожний випадок самовільного залишення військовослужбовцями позицій (поля бою), невиконання наказів (розпоряджень) командирів (начальників), непокори, доповідати начальнику відповідного органу управління Служби правопорядку.

Відповідно до розділу 2 Інструкції з надання доповідей і донесень про події, кримінальні правопорушення, військові адміністративні правопорушення та адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, порушення військової дисципліни та їх облік у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту, затвердженої наказом Міністерства оборони України від 29.11.2018 № 604, у разі вчинення підлеглим військовослужбовцем кримінального правопорушення командир (начальник) військової частини протягом робочого дня письмово повідомляє про це керівника відповідного органу досудового розслідування (з урахуванням підслідності, визначеної статтею 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)), начальника органу управління Служби правопорядку та керівника відповідної Спеціалізованої прокуратури, у зоні діяльності яких військова частина виконує завдання за призначенням.

У разі наявності ознак вчинення військовослужбовцями непокори або невиконання ними бойового наказу у ході ведення бойових дій, самовільного залишення військовослужбовцями поля бою або відмова діяти зброєю:

командир (начальник) негайно повідомляє представника Служби правопорядку, який відряджений до цієї військової частини, та орган управління Служби правопорядку, у зоні діяльності якого військова частина виконує завдання за призначенням, та спільно з ними на місці вчинення правопорушення вживають дієвих заходів щодо повернення військовослужбовців на бойові позиції та продовження виконання ними бойових завдань, організовують роз'яснювальну, профілактичну роботу з цією категорією військовослужбовців щодо необхідності виконання ними завдань щодо оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, доведення наслідків його неправомірних дій, відповідальності за такі вчинки, про що невідкладно доповідають командиру військової частини та повідомляють представника Служби безпеки України, який відряджений до цієї військової частини для контррозвідувального забезпечення.

За результатами фактичної роботи, військовослужбовців, готових до виконання бойових завдань, повертають до підрозділів (на бойові позиції),

решта в супроводі визначеної посадової особи направляється до батальйонних (бригадних) збірних пунктів, де представником військової частини спільно з представником Служби правопорядку проводиться роз'яснювальна, профілактична робота з такими військовослужбовцями. За її результатами військовослужбовців, готових до виконання бойових завдань, повертають до підрозділів, решта в супроводі визначеної посадової особи направляються до визначеного пункту збору.

Посадові особи Служби правопорядку, які відряджені до військової частини для підтримання правопорядку, та мобільні групи Служби правопорядку у разі отримання повідомлення про вчинення військовослужбовцями непокори або невиконання ними бойового наказу у ході ведення бойових дій, самовільного залишення військовослужбовцями поля бою або відмови діяти зброєю:

організують взаємодію та обмін інформацією із заступниками командирів (начальників) з морально-психологічного забезпечення військових частин (підрозділів) (далі – представник з МПЗ), представниками Служби безпеки України, які здійснюють контррозвідувальне забезпечення військової частини (підрозділу), територіального управління Державного бюро розслідувань, в межах територіальної юрисдикції якого перебуває місце вчинення кримінального правопорушення та Спеціалізованими прокуратурами;

проводять роз'яснювальну, профілактичну роботу з такими військовослужбовцями, доводять їм про відповідальність, яку вони будуть нести за вчинення кримінальних правопорушень у бойовій обстановці та спонукають їх шляхом переконання до виконання бойових (завдань), повернення на бойові позиції;

здійснюють спільно з представником Служби безпеки України заходи щодо виявлення військовослужбовців, які є організаторами чи підбурювачами до таких дій інших військовослужбовців, та проводять їх ізоляцію.

За результатами вказаної роботи військовослужбовців, готових до виконання бойових завдань, повертають до підрозділів (на бойові позиції), решта в супроводі визначеної посадової особи направляються до визначеного збірного пункту.

На зазначеному пункті з військовослужбовцями проводять цільову роботу щодо визначення ступеня їх придатності до виконання завдань, у ході якої військовослужбовців, готових до ведення бойових дій, направляють до своїх підрозділів для подальшого виконання завдань, військовослужбовців, які пред'являють скарги на стан здоров'я, направляють до медичної служби частини для вирішення питання подальшого обстеження та лікування.

Стосовно військовослужбовців, які не виявляють бажання виконувати бойові завдання (відмовляються виконувати накази), представники Служби правопорядку проводять документування їх протиправної діяльності (збір доказів та документів, опитування свідків тощо).

2.4. Четвертий етап. Внесення відомостей до ЄРДР, проведення досудового розслідування

Командир (начальник) військової частини (органу військового управління) у разі виявлення в діях військовослужбовця ознак кримінального правопорушення письмово протягом робочого дня повідомляє територіальне управління Державного бюро розслідувань, в межах територіальної юрисдикції якого перебуває місце вчинення кримінального правопорушення, Спеціалізовану прокуратуру та орган управління Служби правопорядку, у зоні діяльності якого дислокується військова частина, про скоєння кримінального правопорушення.

Відповідно до статті 6 розділу 1 Дисциплінарного статуту командир (начальник) військової частини зобов'язаний вжити заходів щодо затримання підлеглого у разі вчинення або здійснення ним замаху на вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного із непокорю, опором чи погрозою начальнику, застосуванням насильства, СЗЧ, ухиленням від військової служби чи дезертирством, із негайним доставлянням затриманого до Служби правопорядку або вжити заходів щодо негайного повідомлення уповноваженої службової особи про затримання та місцезнаходження військовослужбовця, який підозрюється у вчиненні діяння з ознаками кримінального правопорушення.

Згідно статті 82 розділу 3 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, у разі необхідності, начальник органу управління Служби правопорядку має право затримати військовослужбовця, який вчинив діяння з ознаками кримінального правопорушення і тримати на гауптвахті Служби правопорядку строком до трьох діб із сповіщенням протягом доби органів досудового розслідування, прокуратури, начальника гарнізону і відповідного органу управління Служби правопорядку.

До органу досудового розслідування надається: повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, установчі дані на особу (паспорт, військовий обліковий документ, службову та медичну характеристику); витяг з наказу про призначення на посаду; постанова військово-лікарської комісії; пояснення осіб, які стали свідками вчинення кримінального правопорушення, фото (за наявності) інші документи та відомості зазначено у частині п'ятій статті 214 КПК України.

Згідно з частиною другою статті 24 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" військова служба призупиняється для військовослужбовців, які СЗЧ, дезертирували із Збройних Сил України та інших військових формувань або добровільно здалися в полон, якщо інше не визначено законодавством.

Початком призупинення військової служби є день внесення відповідних відомостей до ЄРДР на підставі заяви, повідомлення командира (начальника) військової частини про вчинене кримінальне правопорушення, поданих відповідно до частини четвертої статті 85 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України. Підставою для призупинення військової служби є

отримання військовою частиною письмового повідомлення правоохоронного органу про внесення відповідних відомостей до ЄРДР щодо кримінального правопорушення (витягу з ЄРДР).

Військовослужбовці, військову службу яких призупинено, звільняються з посад та вважаються такими, що не виконують (не несуть) обов'язків військової служби. Контракт про проходження військової служби, а також виплата грошового та здійснення продовольчого, речового, інших видів забезпечення таким військовослужбовцям призупиняється.

Військовослужбовці, військову службу яким призупинено, не входять до чисельності Збройних Сил України та інших військових формувань.

Військовослужбовці, військову службу яким призупинено та стосовно яких обвинувальні вироки суду набрали законної сили, підлягають звільненню з військової служби, крім військовослужбовців, яким вироком суду визначено міру покарання у виді службового обмеження, арешту з відбуттям на гауптвахті або тримання у дисциплінарному батальйоні.

Військовослужбовці, яким призначено кримінальне покарання у вигляді штрафу, яких звільнено від кримінальної відповідальності на підставах, передбачених статтями 47, 48, 49 КК України, а також яких звільнено від відбування покарання на підставі амністії, підлягають звільненню з військової служби.

Для військовослужбовців, стосовно яких судом винесено виправдувальний вирок, що набрав законної сили, або стосовно яких закрито кримінальне провадження відповідно до пунктів 1, 2, 3 частини першої статті 284 КПК України, військова служба та дія контракту поновлюється.

Відповідні командири (начальники) стосовно військовослужбовців, відомості стосовно яких внесено до ЄРДР за ознаками кримінального правопорушення, приймають кадрові рішення в порядку, визначеному пунктами 144¹-144⁷ Положення про проходження громадянами України військової служби в Збройних Силах України, затвердженого Указом Президента України від 10.12.2008 № 1153/2008 (зі змінами).

Посадові особи Служби правопорядку у разі отримання інформації про вчинення військовослужбовцем непокори, невиконання наказу, самовільного залишення поля бою або відмови діяти зброєю:

приймають та реєструють у книзі, визначеної форми, повідомлення про вчинення кримінального правопорушення та надсилають його до територіального управління Державного бюро розслідувань, в межах територіальної юрисдикції якого перебуває місце вчинення кримінального правопорушення разом з узагальненими матеріалами, необхідними для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), а у разі відсутності достатніх обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, організовують проведення перевірки, яку проводять у найкоротші строки;

виїжджають на місце вчинення вказаного правопорушення, де проводять роз'яснювальну, профілактичну роботу з цим військовослужбовцем (військовослужбовцями), інформують про настання

кримінальної відповідальності за вчинення непокори (невиконання наказу) та спонукають його (їх) шляхом переконання до виконання завдань за призначенням;

у разі невідомості проведених заходів та подальшої відмови військовослужбовця (військовослужбовців) від виконання наказів командира (начальника) проводять перевірку, у ході якої встановлюються: яким чином (усно, відповідним документом) визначались завдання військовослужбовцю (військовослужбовцям); що саме стало підставою (прийняття рішення) для вчинення непокори, невиконання наказу (тощо); організатор та підбурювачі (у разі вчинення вказаних правопорушень декількома військовослужбовцями); коло осіб, які можливо причетні до вчинення правопорушення; свідки та їх командири (начальники), після чого проводять їх опитування з питань, які необхідно підтвердити або спростувати, та витребують відповідні документи (матеріали);

забезпечують негайне доставлення військовослужбовця, підозрюваного у вчиненні вищевказаних кримінальних правопорушень, до органу досудового розслідування, в межах територіальної юрисдикції якого перебуває місце вчинення кримінального правопорушення, в якому реєструються дата, точний час (година і хвилини) доставлення такої особи та інші відомості, передбачені законодавством.

У разі не направлення командиром (начальником) військової частини повідомлення про вчинене військовослужбовцем кримінальне правопорушення, таке повідомлення направляється керівником органу управління Служби правопорядку до територіального управління Державного бюро розслідувань, в межах територіальної юрисдикції якого перебуває місце вчинення кримінального правопорушення.

Після внесення відомостей до ЄРДР, посадові особи Служби правопорядку організовують взаємодію з відповідним ТЦК та СП за місцем призову (вступу) військовослужбовців на військову службу (за місцем проживання їхніх рідних, знайомих) та з відповідними начальниками органів управління Служби правопорядку щодо спільних дій з метою встановлення місця знаходження військовослужбовців, що розшукуються, та їх затримання.

Начальник ТЦК та СП за місцем призову (вступу) військовослужбовців на військову службу (за місцем проживання їхніх рідних, знайомих):

отримавши повідомлення від начальника органу управління Служби правопорядку про військовослужбовців, які самовільно залишили військову частину, організовує інформування начальника гарнізону, орган (підрозділ) Національної поліції України та орган військової контррозвідки Служби безпеки України (регіональні органи Служби безпеки України) щодо розшуку військовослужбовців, які самовільно залишили військову частину;

призначає посадову особу ТЦК та СП, до повноважень якої належить проведення розшукових заходів;

разом із представником Національної поліції України організовує перевірку місць можливого знаходження військовослужбовця за місцем проживання батьків, рідних та знайомих;

у разі затримання військовослужбовців, які самовільно залишили військову частину, негайно доповідає безпосередньому начальнику та керівнику оперативної групи органу управління Служби правопорядку. Організовує передачу інформації до відповідного органу управління Служби правопорядку, а за наявності в їх діях ознак вчинення кримінальних правопорушень оперативна група органу управління Служби правопорядку передає їх до органу досудового розслідування.

За наявності підстав військовослужбовця може бути усунуто від виконання службових обов'язків.

Порядок і тривалість усунення від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень військовослужбовців визначаються Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Порядок відсторонення військовослужбовців від посад, як захід забезпечення кримінального провадження, визначається КПК України.

Згідно з КПК України відсторонення військовослужбовців від посад, як захід забезпечення кримінального провадження, на підставі отриманого рішення слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження здійснюється наказом командира військової частини на строк не більше двох місяців.

За клопотанням прокурора ухвалою слідчого судді чи суду строк відсторонення військовослужбовця від посади може бути продовжений.

Військовослужбовці, відсторонені від посад, зараховуються у розпорядження відповідної посадової особи з дня, що настає за днем відсторонення, та продовжують проходити військову службу, виконуючи обов'язки військової служби в межах, визначених посадовою особою, у розпорядженні якої вони перебувають. Військовослужбовці, усунуті від виконання службових обов'язків, відсторонені від виконання службових повноважень або відсторонені від посади, якщо до них не застосовано запобіжних заходів кримінального провадження у вигляді домашнього арешту або тримання під вартою, продовжують проходити військову службу виконуючи обов'язки військової служби у межах, визначених командиром (начальником) військової частини. Виконання обов'язків військової служби такими військовослужбовцями здійснюється за місцем проходження служби або у разі відсутності обмеження свободи пересування військовослужбовця – в іншому місці, визначеному посадовою особою, у чиему підпорядкуванні вони перебувають.

На цьому етапі взаємодія з правоохоронними органами відбувається в частині обміну інформацією про обставини вчинення військовослужбовцями кримінальних правопорушень щодо переміщення зазначених військовослужбовців між військовими частинами, фактичної адреси їх перебування, забезпечення участі військовослужбовців у слідчих діях.

2.5. П'ятий етап. Судове провадження, вирок суду

Після проведення досудового розслідування, органи досудового

розслідування надсилають обвинувальний акт до суду з метою здійснення судового розгляду.

Після завершення судового розгляду та ухвалення обвинувального вироку, який вступив у законну силу, засуджений військовослужбовець направляється до місця відбування покарання.

У разі визначення судом такого виду покарання як тримання у дисциплінарному батальйоні або арешт, посадові особи Служби правопорядку організовують та безпосередньо здійснюють виконання судового рішення.

В інших випадках (визначення судом іншого виду покарання) уповноваженими органами здійснюються заходи щодо виконання судового рішення.

Після відбуття призначеного судом покарання, військовослужбовці, у передбачених законом випадках, повертаються до військових частин для продовження проходження військової служби (направляються у розпорядження відповідних посадових осіб).

Посадові особи Служби правопорядку та військових частин, військовослужбовці яких вчинили кримінальні правопорушення та були засуджені, обліковують відповідну інформацію про засудження військовослужбовців.

3. Висновки

Діюча система протидії кримінальним правопорушенням під час виконання бойових завдань (участі у бойових діях), за умов належного виконання службових обов'язків відповідними командирами (начальниками), військовослужбовцями Служби правопорядку, посадовими (службовими) особами підрозділів капеланської служби, медичної служби тощо, а також посадовими (службовими) особами Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, Національної поліції України, Спеціалізованої прокуратури дозволяє своєчасно та ефективно реагувати на факти вчинення кримінальних та інших правопорушень, а також запобігати їм та виявляти і припиняти їх.

При цьому основними запобіжними заходами протидії кримінальним правопорушенням під час виконання бойових завдань (участі у бойових діях) є:

- якісне проведення заходів професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу, які надходять до військових частин з ТЦК та СП;

- проведення індивідуально-виховної роботи з особовим складом в системі внутрішніх комунікацій на предмет вивчення інформаційних (соціальних) проблем та запитів військовослужбовців;

- проведення систематичного бойового інформування особового складу із доведенням актуальної та оперативної інформації про успішне виконання військами (силами) бойових завдань, героїчні вчинки військовослужбовців Збройних Сил України, деморалізований стан російських військ та гібридні форми і методи, які застосовує противник;

здійснення безперервного моніторингу соціальних процесів у військових частинах (підрозділах), своєчасне виявлення осередків соціальної напруги серед особового складу шляхом опитування військовослужбовців на предмет наявності у них скарг, у тому числі щодо дискримінації та насильства за ознакою статі, вживання заходів щодо їх оперативного вирішення;

проведення профілактичної роботи щодо недопущення скоєння правопорушень, розповсюдження та вживання наркотичних речовин і алкогольних напоїв, тощо;

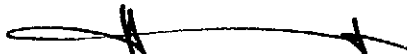
належне бойове злагодження підрозділів та високий рівень професійної підготовки;

проведення додаткового вивчення військовослужбовців перед їх направленням до районів ведення бойових дій для з'ясування обставин, що можуть негативно вплинути на виконання бойових завдань;

проведення заходів психологічної декомпресії військовослужбовців військових частин (підрозділів), які виведені в райони відновлення боєздатності;

вирішення соціально-побутових питань військовослужбовців та їх належне забезпечення майном, озброєнням та військовою технікою, необхідними для виконання завдань за призначенням.

Начальник Військової служби правопорядку у Збройних
Силах України – начальник Головного управління
Військової служби правопорядку Збройних Сил України
генерал-майор

Володимир ГУЦОЛ

